

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Ælii Spartiani Antoninus Caracallus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51177)

Æ L I I S P A R T I A N I
A N T O N I N U S C A R A C A L L U S .

EX duobus liberis quos Septimius Severus reliquit, Getam & Bassianum, ¹ quorum unum exercitus, alterum pater dixit, Geta hostis est iudicatus, ² Bassianum autem obtinuisse imperium constat: de cuius majoribus ³ frustra putamus iterandum, quum omnia in Severi vita satis dicta sint. Hujus igitur pueritia blanda, ingeniosa, ⁴ parentibus affabilis, amicis parentum jucunda, populo accepta, grata Senatui, ipsi etiam ad amorem conciliandum salutaris fuit. ⁵ Non ille in literis tardus, non in benevolentis seignis, non tenax in largitate, ⁶ non lentus in clementia, ⁷ sed sub parentibus, visus. Denique, ⁸ si quando feris objectos damna-

CASAUBONUS.

ANTONINVS CARACALLVS.] Alii, CARACALLA. utrumque dicunt Latini: Græci semper Καρῶν καὶ Καρῶν. Mansit in usu apud illos hoc nomen: nam apud Himerium in libello Περὶ Σεβαστῶν invenio Ἀντωνίνου καὶ Καρῶν. καὶ τὸν καρῶν.

¹ Quorum unum exercitus, alterum pater dixit.] Mira locutio, & cuius exemplum quærere sit quam invenire facilius: dixit, pro dixit Cæsarem, vel Antoninum, vel Augustum. nam tot modis exponi potest. Idem Spartianus in Severo: Ob hoc etiam filium eius Bassianum Antoninum, qui Cæsar appellatus jam fuerat, annum decimum tertium agentem, participem imperii dixerunt milites. Getam quoque minoris filium Cæsarem dixerunt: eundem Antoninum, ut plerique in literas tradunt, appellant. ex his apparet multifariam exponi posse illud dixit. Præterea non sibi constat Spartianus qui alterum à patre, alterum ab exercitu Cæsarem nomen aut imperium dicat accepisse. nam in Severi vita milites sunt, qui utrumque Cæsarem dicunt,

ac mox Augustum: in libro vero sequenti pater: hic alterum pater, alterum filius. Fortasse ante verbum dixit, deest vox Cæsarem, vel Augustum. iudicent periti lectores.

⁴ Frustra putamus iterandum.] Hoc est, iteratum iri. alioqui frustra, positum erit, pro non.

⁵ Parentibus affabilis.] Robertus Bon. p. dele. Etabilis.

⁶ Non ille in literis tardus.] Et Græcas literas didicisse, & valuisse etiam memoria indicat, quod Dio narrat de recitatis ab illo quinque versibus Euripidis, cum illum ipse postremum vidit.

⁷ Non lentus in clementia.] Regius corrupte, in elem. fina. idem mendium apud Robertum.

⁸ Sed sub parentibus.] Sic statim, Sed hæc puer.

GRUTERUS.

³ Bassianum autem obtinuisse imperium constat.] Mendosa forte lectio. nam illud constat non visitur in Pal. habetque obrinuit se.

⁹ Si quando objectos feris dæmones vidit, flexit aut oculos avertit.] Sic & Vespatiano

tos vidit, flevit aut oculos avertit: ¹ quod populo plusquam amabile fuit. ² Septennis puer, quum collusorem suum puerum, ³ ob Judaicam religionem gravius verberatum audisset, neque patrem suum neque patrem pueri ⁴ vel auctores verberum diu respexit. Antiochenfibus & Byzantiis interventu suo jura vetusta restituit: quibus iratus fuit Severus quod Nigrum jurerant. Plautiani odium ⁵ crudelitatis causa concepit. ⁶ Quae à parentibus gratia sigillarium acceperat, ea vel clientibus vel magistris sponte donavit. Sed haec ² puer. Egressus vero pueritiam, seu patris monitis, seu calliditate ingenii, sive quod se Alexandro Magno Macedoni æquandum putabat, restrictior, gravior, vultu etiam truculentior factus est, ⁷ prorsus ⁸ ut eum quem

puer-

Spartiano Suetonius cap. 15. f. ceterum neque cuiusquam caele unquam letatus est. iustis supplicis illacrimavit etiam & ingemuit. quæ loca excutimus ad librum 1. Annal. Taciti, cap. 76. f.

SALMASIUS.

¹ Quod populo plusquam amabile fuit.] Plusquam amabile pro valde amabile. sic Aurelio Victori: plusquam severe: neque ego abnuo ea delictorum quae grassari inmedice ceperint, plus penè quam severe excidenda esse. apud eundem, plusquam pius pro valde pius. in Alexandro Severo: matrisque cultu quæ nomine Macedonia erat, plusquam pius.

CASAUBONUS.

² Septennis puer.] Capitolinus de Gordiano puero: bonitatis insignis: adeo ut semper in scholis si quis puerorum verberaretur, ille lothymaret.

³ Ob Judaicam religionem.] Quam postea edicto prohibuit pater Severus, & Christianam simul, ut in ejus vita dictum. Judaicæ autem appellatione & Christianam intelligi, notum omnibus. Ipsum Antoninum lacte Christiano fuisse educatum scribit discrete Tertullianus ad Scapulam.

⁴ Vel auctores verberum.] Scribe, velut auctores verb. οὐδ' τε αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἔστι τῶν ἀληθῶν.

⁵ Crudelitatis causa.] Quam in omnes exercuisse Plautianum affatim docet Dio. tangit & Spartianus in Severo ac Geta.

⁶ Quæ à parentibus gratia sigillarium acceperat.] Viri docti, sigillarium ut dicimus, dare nomine xeniorum. tamen & Sigillarium ferri potest: quomodo apud Suetonium, quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria se misisse ei.

⁸ Ut eum quem puerum scirent.] Id est, quem, qualis puer fuisset, scirent. Regius, scierant. scire pro cognoscere. sic alibi, qui Remp. sciret, id est, probe cognitam haberet. in Gordianis: & nisi quem ipse bene scisset. in Hadriano.

GRUTERUS.

⁷ Prorsus ut eum quem puerum scierant multi esse non crederent.] Ita requirit cursus orationis, non scirent, quod in retro vulgatis. & nostrum istud discrete existat in codice Regio Palatinoque.

SALMASIUS.

⁷ Prorsus ut eum quem puerum scirent multi esse non crederent.] Diu mihi specta

Xy 2 specta

puerum scirent, multi esse non crederent. ¹ Alexandrum Magnum ejusque gesta in ore semper habuit. Tiberium & Syllam in conventu plerumque laudavit. ² Patre superbior fuit: ³ fratrem magna ejus humilitate despexit. ⁴ Post patris mortem in castra prætoria pergens, apud milites conquestus est, circumveniri se fratris insidiis: atque ita fratrem in Palatio fecit occidi. ⁵ ejus corpus statim cremari præcepit. Dixit præterea

in ca-

Spēta visa est hæc lectio. qui enim poterat fieri, ut puerum eum scirent, qui puer amplius non esset? itaque legebam, *prosus ut cum quem puerum scierant, multi esse non crederent.* hoc est, ut eundem esse non cognoscerent, quem puerum meminerant vidisse. sed Palatinus habet, *fecerant: ut eum quem puerum fecerant.* libenter facio, ut ejus codicis cujus mihi bonitas cognita est omnes quatenus possum scripturas defendam. neque ista caret ratione. ut enim *solem condere* dicimur, eam solem condentem se videmus, sic *pueros facere* dici possumus quos pueros factos vidimus. non multum ab simile loquendi genus apud Vopiscum, quo aliquis dicitur oratorem magnum facere, qui ipse in magnum oratorem evadit. verum si hæc lectio minus probari potest propter novitatem suam, poterit hæc fortasse blandiri: *quem puerum scierant.* quæ minus longe abt à veteri scriptura, quam quæ excusa est. *quem puerum scierant,* id est, quem puerum cognoverant. sic enim *scire* passim pro cognoscere apud hos auctores. Vopiscus in Saturnino: *huic autem inter ceteros duces, quos vere scire videretur, Orientis ducatum dedit.*

CASAUBONUS.

¹ Alexandrum Magnum ejusque gesta in ore semper habuit.] Dio, Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου ἐπιπέρας. lege cætera.

² Patre superbior fuit.] Infra, patre duro crudelior.

³ Fratrem magna ejus humilitate despexit.] Id est, cum frater magna humilitate adversus ipsum uteretur.

⁴ Post patris mortem in castra prætoria pergens.] Omittit reditum e Britannia in Italiam, & Urbem. sed & hystoriam narrat perturbate: nam Antoninus non ante eadem, verum ea admissa statim in castra prætoria perrexit.

⁵ Ejus corpus statim cremari præcepit.] Sic Nero Britannicum à se oculum raptum inter maximos insares translatione extulit suerere.

SALMASIUS.

² Patre superbior fuit.] Idem libertatis patris superbior fuit. & sic optimos auctores loqui memini. Tertullianus in Apologetico: *orbis partem Africa & Asia majorem.* Apulejus: *me sui meliorem provocaverat.* vetus interpres Juvenalis qui eodem prope tempore vixit quo Spartianus, ad illud:

— varicosus fiet aruspex.
ant certe tantum patientia summi inspicendis extis ut varicosi aruspici doctior viderentur.

³ Fratrem magna ejus humilitate despexit.] Id est, propter magnam ejus humilitatem. nec mirum si homo superbus fratrem humilem & civilem despiceret & præ se contemneret. Aurelius Victor Scotthi: ita Cæsar cum paterno ab avo erat, cum ejus modestiore ingenio frater angretur, obsessus interitus, modestum ingenium vocat Victor, quam hic humilitatem appellat.

] Marti

in castris fratrem sibi venenum parasse, ¹ matri eum irreverentem fuisse: egitque publice iis gratias qui eum occiderunt. ² Addidit denique iis qui fideliores erga se fuerant, stipendium. ³ Pars militum apud Albam, Getam occisum ægerrime accepit, dicentibus cunctis, duobus se fidem promississe liberis Severi, duobus servare debere. clausisque portis diu imperator non admissus, nisi delinitis animis, non solum querelis de Geta & criminationibus editis, sed ⁴ enormitate stipendii militibus (ut solet) placatis: ⁵ atque inde Romam rediit. ⁶ Tunc sub veste senatoria loricam habens, cum armatis militibus curiam ingressus est. Hos in medio inter subsellia duplici ordine collocavit, & sic verba fecit. Questus est de fratris infidiis involute & incondite, ad illius accusationem, sui vero excusationem: quod quidem nec senatus libenter accepit, quum

ille

¹ *Matri enim irreverentem fuisse.*] Palatinus: *matri enim irreverentem fuisse.* quid sit non divino. vulgatam utique retineo.

² *Addidit denique iis qui fideliores erga se stipendium.*] Paulo aliter in Palatino, *addidit denique hos quos fidelioribus erga se stipendium.* quem ex parte sequitur vetus editio, quæ habet, *addidit denique iis qui fidelioribus erga se stipendium.* in promptu est legere, *addidit denique fidelioribus erga se stipendium,* omisis illis *hos quos.* quibus duabus vocibus quamvis corruptis contineri puro summam stipendii quod fidelibus erga se addidit Antoninus. quam tamen nunc non expedio.

GRUTERUS.

² *Addidit denique iis qui fideliores erga se fuerant stipendium.*] An fuit? quo fideliores erga se forent stipendium. sed aliud quid forte latet. nam est tantum in Pal. his quos fidelioribus erga se stipendium.

CASAVBONUS.

³ *Pars militum apud Albam.*] PIA-

ter castra quæ in Urbe, erant alia ad Albani montis radices. Capitolinus in Maximinis: *Quare timentes milites quorum affectus in Albano monte erant.* hoc ita Herodianus historia octava: *ἔδοξε τοῖς στρατιώταις, οἱ ὄντες τῆ Ῥωμαίων πόλει στρατοπέδον εἶχον ὑπὸ τὸ κελευθρον τοῦ Ἀλβανόν, εἶνα παύδεις καὶ γυναικῶς καὶ αἰεροίπε(ων, φονεύσαι τὸ Μαξιμίον.* horum castrorum meminit sapius Dio in Theodosii excerptis.

⁴ *Enormitate stipendii militibus ut solet placatis.*] Herodianus promissos scribit militibus viritum denarios bis millenos quingenos: diurnum etiam frumenti modium dimidio auctum ejus quod prius accipiebant.

⁵ *Atque inde Romam rediit.*] Regius, *atque inde Romam contendens rediit.*

⁶ *Tunc sub veste senatoria loricam habens, cum arm.*] In Geta, Ipse Bassianus tantum tenuit, ut loricam sub lato habens clevo, etiam Curiam sit ingressus, atque ita rationem facti sui & necis Geticæ reddiderit.

delitas. Lætum ad mortem coëgit, missio à se veneno: ipse enim inter suosores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus est. Ipse mortem ejus sæpissime fleuit. Multos qui cædis ejus conscii fuerant, interemit, eumque & imaginem ejus honoravit. Post hoc fratrem patruelem Afrum, cui pridie partes de coena miserat, jussit occidi. Qui quum se præcipitasset percussorum timore, & ad uxorem crure fracto erepisset, tamen per ludibrium à percussoribus deprehensus est, & occisus. Occidit etiam Pompejanum Marci nepotem ex filia natum & ex Pompejano cui nupta fuerat Lucilla post mortem Veri imperatoris: quem & consulem bis fecerat, & omnibus bellis præposuerat, quæ gravissima tunc fuerunt: & ita quidem

occisi fratris effugere Caracalla, aut crimen illud à se amoliri, qui fratrem in sinu matris propria manu occiderat?

GRUTERUS.

1 Ipse enim inter suosores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus est. Ita est; sua fere exempla in consultores recidunt; sicuti pluribus ostendi ad Taciti librum vi. Annal. cap. 10. m.

CASAUBONUS.

2 Ipse mortem ejus sæpissime fleuit. In Geta: Mirum sane omnibus videbatur, quod mortem Getæ toties ipse etiam fleuit, quoties nominis ejus mentio fieret, quoties imago videretur aut statua.

4 Fratrem patruelem Afrum. Expli- ca ex Dione, τὸν πρὸς ἀφροδίτῃν αὐτῆς, Σόφρον τε ὁμοθυμῶν.

SALMASIUS.

3 Eumque & imaginem ejus honoravit. Diversam lectionem & longe diverso sensu exhibet nobis Palatinus: eum qui imaginem ejus honoravit, eamque præferimus vulgata. & hæc fuerit varietas morum in Antonino, ut modo conscios fraternæ necis oc-

cideret, modo fautores ejus. nunc mortem ejus fleuit, nunc qui flebant interficeret. ita igitur distinguendum, & legendum: multos qui cædis ejus conscii fuerant interemit, & eum qui imaginem ejus honoravit. post hoc fratrem patruelem cui pridie partes de coena miserat, jussit occidi. vel etiam ita ut minimum aut nihil discedamus à veteri scriptura, multos qui cædis ejus conscii fuerant, interemit. eum qui imaginem ejus honoravit, &c. Honorabantur autem imagines floribus injectis & coronis impositis. Ad uxorem fracto crure erepisset. Erepisset, Palatinus.

CASAUBONUS.

6 Per ludibrium à percussoribus deprehensus est & occisus. Distingue, per ludibrium, à p. deprehensus, est occisus. inepta est, quam vulgata continet, sententia.

7 Et ita quidem ut videretur à latronibus interemptus. Lampridius in Commodo: Occisus est eo tempore etiam Claudius quasi à latronibus. loquitur Lampridius de Claudio Pompejano patre Pompejani, cujus hic cædes narratur. Sed erroris manifestissimi arguit Lampridium, omni exceptione major tekis Dio, cui

4 dem ut videretur à latronibus interemptus. Deinde in conspectu ejus Papinianus securi percussus est, & à militibus occisus: 'quo facto percussori dixit, *Gladio te exequi oportuit meum jussum.* ' Occisus est etiam ejus jussu Petronius ante templum divi Pii, tractaque sunt eorum per plateam cadavera, sine aliqua humanitatis reverentia. Filium autem Papiniani, qui ante triduum quæstor opulentum munus ediderat, interemit. 'Iisdem diebus occisi sunt innumeri, qui fratris ejus partibus faverant. Occisi etiam liberti qui Getæ administraverant. Cædes deinde in omnibus locis & in balneis factæ. Occisique nonnulli etiam cœnantes, inter quos etiam 'Sammonicus Serenus, cujus libri pluri mi ad doctrinam extant. ' In summum discrimen etiam Chilo iterum præfectus & consul venit, ob hoc quod

visus post necem Commodi Pompejanus ille quem Lampridius à Commodò scribit occisum. ipse adeò Lampridius refellit se in Juliani vita scribens, Claudium Pompejanum à secessu Tarracinenfi à Juliano ad participatum imperii fuisse evocatum, quod gener imperatoris fuisset. quid igitur cogitabat, cum illa in Commodi vita scriberet? Ego non dubito Lampridium cum Marium Maximum legeret, sive alium quemcunque, unde hæc verba transtulit Spartianus, incogitantia & ἀπεροσέξια male cepisse auctoris mentem, male expressisse. Suadet imprimis modus ipse cædis: quem utrobique vides esse eundem. hic ait, *ut videretur à latronibus interemptus: ille, quasi à latronibus.*

1 Quo facto, percussori dixit, *Gladio te exequi oportuit meum jussum.* Dio, τὸν τὸ Παπινιανὸν Φορβύουλι ἐπετίμησεν, ὅτι ἀξίην αὐτῶν, καὶ ἐξέφθ' ἀπαγορεύει. Ulpianus lege octava Dig. De poenis: *Vita adimitur, ut putà si damnatur aliquis, ut gladio in eum animadvertatur. sed animadverti gladio oportet, non securi, vel telo, vel fusili, vel laqueo,*

vel quo alio modo. plura ad Suetonium libro secundo, capite xv.

3 Iisdem diebus occisi sunt innumeri, qui fratris ejus partibus faverant. Non sine stupore lego apud Dionem, ex amicis, fautoribus aut ministris Getæ cæsa tum fuisse, nullo scæus discrimine, qua in Palatio, qua in Urbe, millia hominum viginti.

4 Sammonicus Serenus, cujus libri pluri mi ad doctrinam extant. Regius, Sammonicus. unico m. in Getæ: *Serenus Sammonici libros familiarissimos habuit, quos ille ad Antoninum scripsit.* Vide etiam Lampridium in Alexandro. Fuit & Serenus alter Samonicus hujus filius, Gordiani junioris præceptor, ut scribit Capitolinus in ejus vita: qui moriens acceptam à patre bibliothecam, in qua erant ad lx. duo millia librorum, charissimo discipulo reliquit.

SALMASIUS.

2 Occisus est etiam ejus jussu Petronius. Idem: *Patrons.*

5 In summum discrimen etiam Chilo iterum præfectus & Consul venit. Lego Chilo, ut supra. atque ita quoque in subditis legendum.

quod concordiam inter fratres suaserat. ¹ Et quum idem Chilo sublata veste senatoria, ² nudis pedibus ab urbanicis raptus esset, Antoninus seditionem compressit. Multas præterea postea cædes in urbe fecit, passim raptis à militibus nonnullis hominibus & occisis, quasi seditionem vindicans. ³ Helvium Pertinacem suffectum

1. Et quum idem Chilo sublata veste senatoria nudis pedibus ab urbanicis raptus esset. Dissentit in hac narratione Spartianus in Dione. Spartiano hæc mens est; cum raperetur à militibus Chilo, sublata illi vestem senatoriam & patricios calceos. at Dio illo loci deprehensum à militibus ubi nec vestem senatoriam nec calceos habere poterat, nempe in balneis. sed videamus partem verborum Dionis ut explicemus, κλάπας ὑποδέδεσθαι. κλάπαι est solea, vel gallica, ligneum nempe sandalium quod in balneis gestabant. κλάπαι ex Latino clava. unde gralla κλάπαι, quæ notiori vocabulo colobathra dicuntur ab authoribus Græcis atque etiam ab Latinis. Nam colobathrarii inde dicti sunt Nonio Grallatores. Nonius: Grallatores sunt colobathrarii. gralla enim suffes quibus innitiuntur. perperam etiam in novitia editione legitur colobathrarii ex conjectura olim eruditissimi viri, cum anteriores editiones haberent colobathrarii pro colobathrarii. κολοβάθρων mentio apud Artemidorum, & in notis Senecæ colobatra dicuntur. Suidas, κολοβάθρον ἢ λεγόμενης κλάπαις ὡς ποσσὶς, κολοβάθρα igitur & κῶλα ἑύλινα, vocabant Græci quibus innitebantur qui γυμνοὶ dicebantur. Pollux lib. 4. cap. 14. οἱ δὲ ὑπογυμνοὶς γυμνοῦντων ὑποβακτηρίας τῶν μνησῶν εἶχον. οἱ δὲ γυμνοὶς κῶλων ἑύλινα ἐπιβαίνοντες ἀρχαῖοι Διὸς Φαυῆ περιελπίδιαι ἀμπερροί. illa κῶλα ἑύλινα nihil aliud sunt quam colobatra, quæ clavas etiam Latini dixerunt. nam clava est

κῶλον ἑύλινον. unde & clavatores pro grallatoribus. apud Plautum in antiquissimis omnibus libris sic reperitur in illo versu:

Cervum cursu vinceres & clavatorem gradu.

pro eo quod omnes Grammatici veteres citant:

— & grallatorem gradu.

sed minime dubium est quin antiqui alicujus Grammatici interpretamentum in textum irrepsit pro vero verbo Plautino. nam qui grallatorem, clavatorem esse erat interpretatus, ansam dedit huic mutationi faciendæ. clava igitur est colobathrum vel gralla. & clavator, grallator. postea clava, vel κλάπαι, ut recentiores Græci dixerunt, pro quovis ligneo calcei dici cœpta est. κλάπαι autem clava Græcis recentioribus; ut κλάπαι & clavus, & κλαπώτης, clavatus.

CASAUBONUS.

2. Nudis pedibus ab urbanicis raptus esset. De soleato dixit, nudis pedibus. nam Dio ait, βλάκταις ὑποδέδεσθαι. & rationem adjicit, quia erat in balneis. plura de his alibi.

GRUTERUS.

3. Helvium Pertinacem suffectum Consulem, ob hoc solum, quod filius esset Imperatoris, occidit. Causa tamen non levis, sed quantivis ponderis, ut probavimus ad illud Taciti: plurimum terroris intulit cædes Calpurnii Galeriani. is fuit filius Caji Pisonis, nihil ausus; sed nomen insigne, & dicora ipsi juvenia, rumore vulgi celebrabantur: erantque in civitate adhuc turbida, & novis formionibus læta, qui principatus inane ei famam circumdarent. lib. 11. cap. 11.

Υγς

1 Syllam

Etum eos. ob hoc solum quod filius esset imperatoris, occidit. Neque cessavit unquam sub diversis occasio-
nibus eos interficere qui fratris amici fuissent. Sæpe
in senatum, sæpe in populum superbe invecus est, aut
edictis propositis aut orationibus editis, ¹ Syllam se et-
5 iam ostendens futurum. ² His gestis Galliam petiit:
atque ut primum in eam venit; Narbonensem procon-
sulem occidit. Cunctis deinde turbatis ³ qui in Gallia
res regebant, odium tyrannicum meruit, ⁴ quamvis ali-
quando fingeret se benignum, quum esset natura tru-
culentus. Et quum multa contra homines & contra
jura civitatum fecisset, ⁵ morbo implicitus graviter la-
boravit. Circa eos qui eum curabant, crudelissimus
fuit. Deinde ad Orientem profectioem parans, omi-
so itinere in Dacia resedit. Circa Rhetiam non pau-
cos Barbaros interemit, militesque suos quasi Syllæ
milites & cohortatus est & donavit. Deorum sane se
nominibus appellari vetuit, quod Commodus fecerat,
quum illi eum, quod leonem aliasque feras occidisset,
Herculem dicerent. ⁶ Et quum Germanos subegisset,
¹ Ger-

SALMASIUS.

1 Syllam se etiam ostendens futurum.]
Incertus auctor apud Suidam de An-
tonino Caracalla : Αντωνίου ὁ ἢ τὸ
Ἔ Συλλας μνημείον ἐπιζητήσας ἐπι-
σκύψασε. τὰ τε Μεσομείδη τὰς τῶς
ρόυς κτερωδικὰς συζητήσας κτε-
ρωδικὸν ἔχουσα, τὰ τε ὅτι κτερωδικὸν
ἐκείνην, ἐκείνη ἢ ὅτι τὴν ἀμύθητα
ἔχουσα.

4 Quamvis aliquando fingeret se beni-
gnum.] Bene & eleganter in Pall.
quamvis aliquando fingeret ὁ benignum.

6 Et quum Germanos subegisset, Ger-
manicum se appellavit.] Palatinus &
excerpta Spartiani : Germanum se ap-
pellavit. sic supra : Germani exercitus
pro Germanici, & Germanum bellum. de
ista autem Germanorum subactione
Antoninus, sic Aurelius Victor : A-

lamannos gentem populosam, ex equo miri-
rifice pugnantem prope Maxum mucem de-
vicit.

CASAVBONVS.

2 His gestis Galliam petiit.] Hæro-
dianus, ἀπὸ τῶς ἰσουλίας ἐπὶ τοῖς
ὄχθους ἢ ἰσουλίας ἢ ἰσουλίας, ἀπὸ τῶς
τῶς ἀρετῆς ὁ δὲ τῶς μέρη. omittit
profectionem in Galliam, & de ad-
ventu in Daciam loquitur : de quo
mox auctor.

3 Qui in Gallia res gerebant.] Scribe-
gerebant.

5 Morbo implicitus.] Recte : & im-
plicari morbo, & implicari in morbo. sæ-
pe apud Livium, & Cornelium Ne-
potem atque alios.

GRUTERUS.

3 Qui in Gallia res gerebant.] Est à
Palatino nostro. antea legebatur, re-
gerebant.

1 Germani

¹ *Germanicum* se appellavit: vel joco vel serio, ut erat stultus & demens, ² asserens si Lucanos vicisset, *Lucanicum* se appellandum. ³ Damnati sunt eo tempore qui urinam in eo loco fecerunt in quo statuæ aut imagines erant principis & qui coronas imaginibus ejus detraxerant, ut alias ponerent. ⁴ Damnati sunt & qui remedia

CASAUBONUS.

¹ *Germanicum se appellavit.*] Vel potius cognomen vivo patre delatum usurpavit: aut nova de Germanis parva victoria, iterum meruit. ita exponendum: quia statim sequitur, *Germanici nomen patre vivo fuerat consecutum.* Sed videtur cum in Dacia res gereret, aliquam de Germanis victoriam reportasse: cujus gratia denuo GERMANICVS sit salutat. geminabant enim hujusmodi cognomina, ut & appellationem IMPERATORIS. Erat vero res ridicula, Germanicum dici velle eum qui fratrem suum occidisset. debuit enim homo sceleratus cogitare, multos sic cognomen interpretaturos, quasi de sublato fratre germano gloriaretur, non de victis Germaniæ populis. Infra dicitur partem Caracallæ de Alemannis victoriam: quo possumus & hanc historiam referre, ut ibi dicturi sumus. Ne assentiamur ergo viris doctissimis, qui mendam hic subesse disputant.

² *Asserens, si Lucanos vicisset, Lucanicum se appellandum.*] Cum conarentur amici Antonini, illi persuadere, ut à cognomine GERMANICI abstineret, propter eam rationem, quam modo diximus, & τὸ ἀμφιβολοῦν duarum vocum Germanus ac germanus: ille contra pertendere, ac dicere, nullum adeo βλάσφημος aut ridiculum populi nomen posse inveniri, ut cognomen ab eo ductum velit refuge- re, si eum populum vicisset. deinde assererat exempla, cujusmodi hoc est: agebat enim si victi à se essent Lucani, cognomen LUCANICI non aspernaturum. quid insit ridiculi in

hoc cognomine obscurum non est: nam inter edulia, genus quoddam fuit intestini farti, quod *lucanicum* vocabant. ideo Romani, homines ventri atque abdomini natos, Lucanicos soliti vocitare, ut auctor est Ammianus Marcellinus libro XXVIII. quasi Græcè dicas ἀλλαντικόν, vel ἀλλαντικόν: cujus nominis vililitatem & dedecus norunt qui comici Attici Equites legerunt. Quanto sapientior Aurelianus, qui victa Carporum gente, CARPICI cognomen à senatu sibi delatum rejecit, ob vicinatum vocabuli *carpisculus*, quo calceorum genus quoddam illa ætas nominabat? auctor Vopiscus.

³ *Damnati sunt eo tempore.*] Reg. *designati:* nempe ad eadem. sed malo *damnati:* videlicet legibus majestatis. Similium calumniarum exempla apud Tacitum & Suetonium: de non facienda urina in locis sacris, habes apud Aristophanem, Persium, atque alios. quæ inde petant studiosi. Nos enim alio pergimus.

GRUTERUS.

³ *Damnati sunt eo tempore, qui urinam in eo loco fecerunt, in quo statuæ aut imagines erant Principis.*] Exemplo nimirum Tiberiano, de quo Tranquillus cap. 58. *Paullatim hoc genus calumnie eo processit, ut hæc quoque capitalia essent: circa Augusti simulacrum serum cecidisse, vestem mutasse; nummo vel anulo effigiem impressam latrine aut lupanari intulisse,* &c. qua de re non pauca bonorum auctorum loca accumulavimus: ad librum I. Annal. Taciti cap. 72.

SALMASIUS.

⁴ *Damnati sunt & qui remedia quar-*
tatis.]

remedia quartanis tertianisque collo annexa gestarent. Per Thracias cum præfecto prætorii iter fecit, inde quum in Asiam trajiceret, naufragii periculum adiit, antenna fracta, ita ut in scapham cum protectoribus descenderet. Unde in triremem à præfecto classis receptus, evasit. * Excepit apros frequenter, contra leonem etiam stetit: quo etiam missis ad amicos literis gloriatus est, seque ad Herculis virtutem accessisse

tanis.] *Damnatis & qui remedia quartanis tertianisque collo annexa gestarent: Palatinus.*

CASAUBONUS.

4 *Damnati sunt & qui remedia quartanis tertianisque collo annexa gestarent.] Plena sunt monumenta Græcorum & Latinorum hujusmodi remediis. Græci *ἀεὶαπῶ* & *ἀεὶάμματα*, interdum & *ἐξαρτήματα* nominant. fere autem cum magicorum verborum susurro ista amuleta adhibebantur: quam vanitatem omnium seculorum sapientes damnarunt. Mirum vero adeo severe in eos qui talia remedia gestarent, ab eo principe, omnium, nisi fallor, primo, fuisse animadversum: quem curiosis artibus fuisse deditissimum, testibus Dione & Herodiano constat nobis. ita nempe videas libidiniosissimum quemque principum legem Juliam de adulteriis plurimum saepe urfisse. Hæsit diu in animis veterum Christianorum approbatio & studium horum remediorum. Quare Johannes Chrysostomus & alii pii sanctique viri, multis locis scriptorum suorum gravissime in eos sunt inveci qui more paganico *ἀεὶαπῶ* annecterent: extantque de horum pœnis canones multi in antiquis patrum Conciliis. in octava autem homilia super ea ad Colossenses, non dubitat Chrysostomus, comparare aliquatenus martyrio contemptum hujus vanitatis. *ἐνόησε τὸ παιδίον;* inquit,*

ὅτι ἐποίησε ἀεὶαπῶ μαγίαν αὐτῇ λογίζεται. adeo tum erat in plebis Christianæ animis *δαιμονία* hic morbus. Eandem sententiam pluribus tractat idem Chrysostomus in sexta earum quas scripsit adversus Judæos. Et tamen vigeabant principum Christianorum leges quibus cum hoc genus, tum aliæ omnes species veterum artium coërcebantur: qua de re multa Ammianus Marcellinus libro xxix. in rebus Valentianiani & Valentis. libro autem xxx. scribit idem de Constantii temporibus: *si qui remedia quartana vel dæmon alterius collo gestaret, sive per munusculum transisset vespere malicolarum argueretur indicio, ut veneficus promittitur capitis interibat.* Sed ne errent titones, & in animum inducant, quæcunque appensa legent, hujus generis debere censer. Nam apud scriptores etiam valde pios, ut Pifidem & recentiores medicos Græcos, repiuntur periapta è lapidibus multa, similiaque alia *ἐξαρτήματα*, quæ naturalia potius quàm magica remedia sint censenda. Multa talia habes in Pselli libello De lapidibus.

1 *Cum protectoribus.] Mox inter protectores suos. τὸς συμφορολάκας:* quos alia ætas aliter vocitavit. frequens vox Ammiano.

2 *Excepit apros frequenter, contra leonem etiam stetit.] Herodianus, ῥομίαια ἔσπευον ποικίλων, λαιαχίας, καὶ θελίαν παύσασθαι συστάει ἀσπερίδας.*

cessisse jactavit. Post hoc ad bellum Armeniacum⁶ Parthicumque conversus, ducem bellicum qui suis compete-⁶bat moribus fecit. Inde Alexandriam petiit: in gymnasium populum convocavit, ¹ eumque objur-¹gavit: legi etiam validos ad militiam præcepit. ² Eos autem quos legerat occidit exemplo Ptolemæi Euergetis, qui octavus hoc nomine appellatus est. Dato præterea signo militibus ut hospites suos occiderent, magnam cædem Alexandriæ fecit. Dehinc ³ per Cadusios fines & Babylonios ingressus, tumultuarie ⁴ cum Parthorum satrapis manum contulit, feris etiam bestiis in hostes immisis. Datis ad senatum, quasi post victoriam literis, *Parthicus* appellatus est: nam Germanici nomen patre vivo fuerat consequutus. Deinde quum iterum vellet Parthis bellum inferre, ⁵ atque ⁶ hybernaret Edessæ, ⁷ atque inde Carras Luni dei gratia ve-

¹ *Eumque objuravit.*] Offensus eorum joci & diserti. Fufe narrant tristissimum urbis illius casum & Dio & Herodianus. & ait hic: tantum ea laniena sanguinis effusum, ut Nili ostia, qua patent latissime, colorem mutarent; totumque illud litus cruore inficeretur.

² *Eos autem quos legerat, occidit, exemplo Ptolemæi Euergetis, q.*] Ptolemæus hic usitato cognomine Physcon est appellatus: cujus appellationis causam explicat Justinus lib. xxxviii. sed & Euergetes alter homo maleficientissimus est dictus, ut observat Strabo libro ultimo. prudenter verò Spartianus ut cum nobis certius designaret adjicit, qui octavus hoc nomine appellatus est: nam in laterculo Ptolemæorum Ægypti, multi Physconum octavo loco recensent. de hujus tyranni immanitate multapissim veteres: historiam vero qua hic tangitur, pluribus explicat Valerius Maximus libro ix. capite xi. Ptolemæus Physcon cum animadverteret quanto sui odio patria teneretur, timori reme-

ditum scelere petivit: quoque tutius plebe trucidata regnaret, frequens juvenute gymnasium armis & igni circumdedit, omnesque qui in eo erant, partim ferro, partim flamma, necavit.

⁴ *Cum Parthorum Satrapis manum contulit.*] Ipsum regem Artabanum fraude insignita prope vivum.

GRUTERUS.

³ *Per Cadusios & Babylonios ingressus.*] Auscultare libuit Palatino. nam vocem adhuc aliam immiserant librarii, per Cadusios fines & c. non necessario, quippe subauditur.

SALMASIUS.

⁵ *Atque hybernare Edessæ.*] Lege: atque hybernaret Edessæ.

CASAVBONVS.

⁶ *Hibernare Edesse.*] In Osroena, quam paulo ante in provinciâ formam redegerat, amico rege Abgaro non victo, sed victo perfidissime.

⁷ *Atque inde Carras Luni dei gratia venisset.*] Herodianus: οὐκ ἔστιν ἔτι

ΑΥΤΟ-

tia venisset, die natalis sui, VIII. Idus Aprilis ¹ ipsi
Megalensibus quum ad requisita naturæ discessisset,
insidiis à Macrino præfecto prætorii positis, qui post
eum invasit imperium, interemptus est. Conscii cæ-
dis fuerunt Nemesianus & frater ejus ² Apollinaris
Retianusque ³ qui præfectus ⁴ legionis secundæ Par-
thicæ militabat, & qui equitibus extraordinariis præ-
erat, non ignorantibus Martio Agrippa qui classi præ-
erat, & præterea plerisque officialium ⁵ impulsu Mar-
7 tialis. Occisus est autem in medio itinere inter Carras
& Edeffam quum levandæ vesicæ gratia ex equo de-
scendisset, atque inter protectores suos, conjuratos
cædis, ageret. ⁷ Denique quum illum in equum stra-

Ἀντανίνου Διογενέοντα ἐν Καρραῖς
& Μεσσηνίαις, ἀπελθεῖν τὸ βασι-
λείας, ἀπελθεῖν τε εἰς τὴν νεάν τὴν Σαλ-
λωνῆς καὶ μέγιστοι οἱ ἐπιχώριοι σέβου-
σιν. ἀφ᾽ ἑσθῆκε ἢ τὴν πόλεως, ὁ νεὸς
πολύ, ὡς ὀδαιπορίας χεῖρας.
paullo aliter Dio; qui occisum scri-
bit, cum Edeffa profectus Carras pe-
teret.

¹ VIII. Idus Aprilis.] Dio ait,
octavo die Aprilis: hoc est, sexto I-
dus.

² Ipsi Megalensibus.] Diem nul-
lum certum designat hæc nota. Me-
galensia enim plurium dierum e-
rant. in veteri Kalendario continui
dies septem ludis attribuuntur, quo-
rum primus est pridie Nonas.

³ Legionis secundæ Parthicæ.] Hanc
Severus instituerat, cum aliis duabus
Parthicis, prima & tertia. Dio libro
LV. Lapis antiquus ubi legiones de-
scriptæ, II. PARTH.

⁴ Impulsu Martialis.] Centurionis:
de quo multa Dio & Herodianus.

SALMASIUS.

³ Apollinaris Retianusque.] Recia-
nusque, Pal. at vet. ed. Reanusque.

⁴ Qui præfectus legionis secundæ Par-
thicæ militabat.] Nota, qui præfectus

militabat. sic centurionem militate
veteri & optimo Juvenalis interpre-
ti, ad illud poetæ.

Sed caput intactum buxo, morsumque pri-

osus.

sensus hic est: sic age ut te ferdicum pa-
ri mirentur. & virtutem tuam imitentur,
si vis centurio militare. sic gladiator pugnare,
supra apud Spartianum: inter
cubicularios lucentibus aliquando mucroni-
bus gladiator pugnabat.

⁷ Denique cum illum in equum strator
ejus levaret.] Stratoris, ut notum est,
qui Græcis ἀναβολῆς & στρατωῦ,
cum enim non haberent illa ferrea
instrumenta & scansoria ex utraque
sellæ parte dependentia, quibus ho-
die innitentes in equum levantur,
homines ad hanc rem veteribus fue-
re qui equum inscensuros manu eri-
gerent, & levarent. atque hi ἀναβό-
λῆς dicti Græcis, quod dominos
suos equis imponerent, Latinis stre-
toris ab sternendis equis. non hodie
tamen atque heri illa scansoria in-
scendendis equis facta, & pedibus
sustinendis, reperta sunt, sed veteri-
bus etiam videntur fuisse cognita,
non tamen vetustissimis. D. Hiero-
nymy temporibus in usu fuerunt, qui
stapedes vocat, quod in his pedes sta-
rent.

nam fœmineo nomine ac sexu putaverit nuncupandam

quidam fœminino genere extulerint, causam ejus varietatis esse, quod Luna nomina & virilis & fœminei generis in linguis Orientis habeantur. nam in antiquissima omnium lingua Judaica, לַחֲוָה מְלִיכָה; at לַחֲוָה est ὁρσενικόν. Chaldæorum אַרְוָה fœmineum. Arabibus Lunavulgo dicitur *القمر* quod nomen formam præ se fert masculinam: sed iidem aliter quoque nominant: Nam in perversto Glossario Latino Arabico quod laudat Josephus Scaliger, habentur hæc verba: *القمر* Luna: & *القمر* Nefthuca. quæ duz voces Latinis respondent Luna & Lunus. Strabo vero homo Cappadox masculum hunc deum aliter Græce extulit: non enim dixit ΓΕΛΗΝΟΝ, verum ΜΗΝΑ: commemorans libro duodecimo varia loca, ubi essent MENIS hujus templa. sciebat Strabo vocem quam vertebat utrumque significare; & σελήνη & μήνη. sic Hæbrais לַחֲוָה & luna est Luna, declarat Strabo eum ait, *ἔστι ἡ καὶ τῆς ὀ Σελήνης τὸ ἰσργόν.* Eandem generis varietatem observabamus & in Cœlesti Carthaginensium aliorumque Afrorum: nam cum pro dea plerique omnes Cœlestem haberent; ut ex Herodoto, Tertulliano, Eusebio, aliisque multis constat; quidam tamen deum fecerunt, non deam: quos & Salvianus sequitur in Octavo libro De providentia Dei. Cœlestis autem eadem cum Luna dea: etsi alii Venerem sunt interpretati.

SALMASIUS.

2 Ut qui Lunam fœmineo nomine ac sexu putaverit nuncupandum.] Carreni Lunam marem non fœminam esse censebant, & fœmineo genere minime enuntiandam, sed masculino.

Lunum Deum igitur, non Lunam Deam colebant & dicebant. Nomen non habent Græci quo Lunum appellent. σελήνη enim minime dicunt etsi alias disertissimi. itaque Herodianus templum. Lunæ apud Carras σελήνης vocat. & doctissimum virum falli puto qui Μηνά masculum hunc Deum extulisse extumat Strabonem authorem editissimum. tribus locis quatuor memini apud Strabonem Μηνῶν mentio & templorum ejusdem Dei; sed illis omnibus tribus locis Μηνῶν & Lunam sive σελήνην esse diversos ita verum est, ut verius nihil esse censeam. Primum nunquam Μηνῶν ἰσργόν sine adjecto ponit, sed semper aut Μηνῶν Φαρνάκων, Μηνῶν Κασίων, aut Μηνῶν Ὀρχαίων. quibus locis quis Lunam sub illis cognominibus dictam putet? Menem autem alium esse à Luna manifesto ostendit idem Strabo, cum scribit: *ἔστι ἡ καὶ τῆς ὀ σελήνης ἰσργόν.* ibi enim, nisi fallor, mentionem facit Menis Pharnacæ vocati, & ejus templi quod ἰσργόν non solum Μηνῶν, sed etiam σελήνης esse ait. quibus verbis non potuit apertius declarare aliam esse ac diversam, τὸ σελήνην δὲ καὶ Μηνῶν. Totus igitur ille orbis & ὁ ὅλος quem Luna modulationibus mensuris, ut loquitur Tertullianus, variat, Μηνῶν, ut notum est, vocatur à Græcis, Latinis vero mensis: & videtur apud stultam gentilitatem Dei nomen emeruisse. inde Diogenes in Pythagora, Gallum gallinaceum & Μηνῶν ἰσργόν fuisse scribit, ex scito ejusdem Pythagoræ. Plinius vetit, *Mensi sacrum.* cujus etiam rei meminit Jamblichus in vita Pythagoræ lib. i. cap. xviii. *Μηνὲ ἀλεκτρονίου λαικόν, ἰκτίος γὰρ καὶ ἰσργὸν ἔστι Μηνῶν. διὸ καὶ σημεῖόν ἐστιν αἰσργόν.* sic enim legendum. sed hæc alibi pluribus.

dam, is addictus mulieribus semper inserviat : at verò qui marem deum esse crediderit, is dominetur uxori, neque ullas muliebres patiatur insidias. Unde quamvis Græci vel Ægyptii eo genere quo sceminam hominem, etiam Lunam deam dicant, mystice tamen deum dicunt. Scio de Papiniani nece multos ita in literas retulisse, ut cædis non sciverint causam, aliis alia referentibus : sed ego malui veritatem opinionum edere quam de tanti viri cæde reticere. Papinianum amicissimum fuisse imperatori Severo, &, ut aliqui loquuntur, affinem etiam per secundam uxorem, memoriæ traditur : & huic præcipue utrumque filium à Severo

1 *Eo genere quo sceminam hominem, etiam Lunam Deam dicant.*] Hæc me fateor non intelligere, ut vulgo sunt concepta. quid enim sibi vult, Græcos & Ægyptios eodem genere Lunam Deam vocare quo sceminam hominem? quis hæc capit? omnino scribendum : unde quamvis Græci vel Ægyptii eo genere quo sceminam hominem, Lunam Deam dicant, mystice tamen Deam dicunt. dicit, Græcos, etsi eo genere quo sceminam hominem, etiam Lunam quoque Deam dicant, nempe foeminino, mystice tamen Deum intelligere. Nam Græcis foemina ἀσθηται dicitur, & Luna Ἥρα sed foeminino utrumque genere, licet enunciatione masculina: τὸ ἀσθηται enim foeminam appellant, ut τὸ Ἥρα, Lunam. Atque hic est hujus loci sensus.

2 *Ut necis non sciverint causam.*] Ait multos ita necem Papiniani litteris mandasse, ut necis non sciverint causam. potuerunt multi scire causam necis Papiniani, qui tamen eam non retulerunt. & potuit etiam fieri, ut aliis alia referentibus de ejusdem necis causa, quidam vera retulerint, atque illi sint qui causam cædis sciverint. ideoque sciverim hoc loco mihi semper suspectum. Palatinus & vet. ed. præferunt : adsciverim. forte legen-

dum, adsciverint. quod proxime accedit vestigia scriptæ lectionis, & propius quidem quam addiderim : quod olim verum putavi. Sensus est igitur, multos de cæde Papiniani scriptores retulisse in litteras, neminem tamen causam cædis adseruisse, cum nimis incerta jactata fuerit inter authores, aliis alia referentibus. se vero varietatem opinionum edere cum minime possit, hanc vel illam ut veriolem certiolemque præferre. posset etiam legi : ut necis non adsciverint causam.

CASAUONUS.

2 *Ut cædis non sciverint causam.*] Ita regius & Puteani : non sciverint, ut vulgo.

4 *Ego malui veritatem opinionum edere.*] Auctor scripserat varietatem, sine dubio.

GRUTERUS.

2 *Ut cædis non sciverim causam.*] Stat pro vulgatis olim Palat. habetque, non adsciverint.

3 *Sed ego malui veritatem opinionum edere, &c.*] Legendum erat vel contra omnes scriptos, varietatem. sed detur sane ea reverentia antiquitati, ut nihil ejus temere damnemus, contenti eidem movisse controversiam.

Severo commendatum, ' eumque cum Severo professum sub Scævola, & Severo in advocacione fisci successisse, ' atque ad hoc concordiam fratrum Antoninorum fovisse : egisse quinetiam ne occideretur, quum jam de infidiis ejus Bassianus quereretur : atque ideo una cum iis qui fautores fuerant Getæ à militibus, non solum permittente, verum etiam suadente Antonino, occisum. Multi dicunt Bassianum occiso fratre illi mandasse, ' ut & in senatu per se & apud populum facinus dilueret : illum autem respondisse, ' *Non tam facile parricidium excusari posse quam fieri.* Est etiam hæc fabella, quod dictare noluerit orationem qua invehendum erat in fratrem, ut causa ejus melior fieret qui occiderat: illum autem negantem respondisse, ' *Aliud est parricidium, accusare innocentem occisum.* Sed hoc omnino non convenit : ' nam neque præfectus poterat dictare

CASAUBONUS.

1 Eumque cum Severo professum, sub Scævola & Severo in advocacione fisci successisse.] Distingue cum antiquioribus editis, professum sub Scævola : & Severo in adv. f. s. Severum juvenem fisci advocatum fuisse, docet Spartianus in Geta, nec prætermittit Victor. Scævola sub quo professos ait Severum & Papinianum, est Q. Cervidius Scævola : ex cujus scriptis de jure civili multa fragmenta habentur in Pandectis.

SALMASIUS.

2 Atque ad hoc concordiam fratrum Antoninorum fovisse.] Palatinus, atque ab hoc concordia. lege : atque ab hoc concordia fratrum Antoninorum fovisse. sic enim locutus in vita Getæ.

3 Ut & in senatu per se & apud populum facinus dilueret.] Scribe : ut & in senatu pro se & apud populum facinus dilueret.

4 Non tam facile parricidium excusari posse quam fieri.] Aurelius Victor : dolore Getæ dixisse, hæud quaquam pari facilitate velari parricidium qua fieret.

5 Aliud est parricidium accusare innocentem occisum.] Palatinus & Mediol. editio : aliud esse parricidium, aliud accusare innocentem occisum. Scribendum videtur : illum autem negantem respondisse, esse parricidium aliud accusare innocentem occisum. vel, aliud esse parricidium. possit etiam legi : illud esse parricidium aliud, accusare innocentem occisum.

CASAUBONUS.

6 Nam neque præfectus poterat dictare orationem.] Verum est non solitos imperatores præfectorum prætorii ingenio formare aut epistolas aut orationes : nam vel quaestores ipsorum & qui scrinia curabant, eas componebant, vel qui erant ab epistolis, vel interdum dicendi magistri. sæpe etiam ipsi suo apte ingenio scribebant : ut de Alexandro scribit Lampridius. Hæc ita vulgo : sed cur non potuerit extra ordinem mandari Papiniano ut orationem hanc dictaret, nullam causam affert Spartianus. Victor ita narrat : adscribam enim ejus verba, ut nobis videntur legenda : nam in vulgatis

dictare orationem. & constat eum quasi fautorem Getæ occisum. Et fertur quidem, Papinianum, quum raptus à militibus ad Palatium traheretur occidendus, prædivinasse, dicentem, Stultissimum fore qui in suum subrogaretur locum, nisi appetitam crudeliter præfecturam vindicaret. Quod factum est: nam Marcinus Antoninum occidit, ut supra exposuimus: qui cum filio factus in castris imperator, filium suum qui DIADUMENUS vocabatur, ANTONINUM vocavit, idcirco quod à prætorianis multum Antoninus desideratus est. Vixit autem Bassianus annis XLIII. Im-

peravit

vulgatis editionibus sunt depravati-
fima. Ferunt Papinianum illo tempore
Bassiani serinia curavisse: monitumque,
ut mos est, destinanda Romam quam ce-
lestime componeret, dolore Getæ dixisse:
Haudquaquam pari facilitate velari parricidum,
qua fieret: iccirco morte affe-
ctum. Sed hæc improbe absurda sunt: cum
constet satis, præfecturam prætorio gessisse:
neque non incondite illum virum tantam
contumeliam imponere potuisse ei, qui amo-
ri ac magisterio Getæ erat. Videtur exi-
stimasse Victor; patratam eadem
Getæ, prius quam ex Britannia Romam
ambo fratres reverterentur. hoc illa indicant,
destinanda Romam: non enim scribendum aliter
censem: quia & paulo ante dixit, eos à patris
obitu confestim secessisse. octum tamen
occisum Getam Romæ in palatio; ne confestim,
sed eum multos menses imperium cum
fratre obtinisset. Sed fuere qui aliter
traderent historiam ejus cadis: quos etiam
sequitur auctor libelli de vita Getæ. Vocem
incondite Spartianus quoque libri hujus
initio usurpavit: & iterum mox, suar
inconditis dicit idem. unde colligimus,
Marium Maximum quem ambo plurimum
sequuntur, eam vocem sapius usurpasse.

[Vixit autem Bassianus annis XLIII.]
Dio Cassius ait annos novem & viginti.
& consentit alter Victor: Vi-

xit annis ferme triginta. ut merito videatur
vel hallucinatus hic Spartianus; vel ejus
scriptura à librariis esse depravata. Sed mendæ
suspicionem depellit membranarum consensus:
à quibus stant & Robertus Bonon. & alii
minorum gentium Ἰεροπόλις qui à Spartiano
sunt mutuati. Accedit Eutropii auctoritas in
eodem numero consentientis: & Eusebii,
cujus verba sunt in Chronico: Antoninus
interficiatur inter Edessam & Carras anno
etatis XLIII. vulgata editio annum male
adjicit: nam in codice vetustissimo
clarissimi Petavii, XLIII. scriptum est,
non XLIV. Constat ex his non posse
librariorum fidem hic esse suspectam.
An igitur ipse erravit Spartianus, qui
idem cum Dione non dixerit? Scimus
ita pronuntiasse magnos viros: qui non
viderunt Spartianum, si eum numerum
quem ait Dio posuisset, magnæ
inconstantia se obligaturum: quod
paucis hoc loco nobis est aperendum.
Sciant igitur studiosi, diversas
veterum sententias super Bassiani
matre extitisse: alios enim ex priore
Severi uxore Martia natum illum
existimasse, atque ita in literas retulisse:
alios Julia, quæ posterior uxor, non
privignum, sed verè filium credidisse:
hoc Dio Cassius atque Herodianus
sentiant; illud prius probatum
Spartiano, Aurelio Victori, & Eutropio.

Z z 2

tropio.

peravit annis VI. Publico funere elatus est. Filium reliquit qui postea & ipse M. ANTONINUS HELIOGABALUS est dictus : ita enim nomen Antoninorum inoleverat ut velli ex animis hominum non posset: quod omnium pectora velut Augusti nomen obsederat. ¹ Fuit malè moratus, & patre duro crudelior. Avidus cibi, vini etiam appetens, suis odiosus, & præter milites prætorianos omnibus castris exosus: profusus nihil inter fratres simile. ² Opera Romæ reliquit, ³ thermas nominis sui eximias: ⁴ quarum cellam solearem architecti ⁵ negant posse ulla imitatione qua facta est,

fieri.

tropio. Ex hac autem varietate sententiarum super matre, & hæc de annis vitæ tanta diversitas manavit. Qui Juliæ filium credebant, iidem vitæ tempora contrahebant; quod faciunt Dio, & qui cum illo consentiunt: qui prioris conjugis, vitam Bassiani necessario producebant. Viderimus utra sententia sit verior: illud nunc dico, his qui annos XLIII. assignant, rationem constare probe. nam totidem ferme annos invenias à morte prioris Severi uxoris, ad Caracalli necem. Scribit enim Dio, Faustina Marci cum Severus Juliam in uxorem duceret, thalamum illi in Palatina aede Veneris adornasse. ab excessu autem Faustinae ad Bassiani necem sunt anni circiter quadraginta. Adjice nunc illud tempus quod amissa uxore impendit Severus in genituris sponzarum requirendis, sicut scribit Spartianus. Adjice etiam Bassiani aetatem, qua ille tum fuit, cum mater moreretur: non enim dicitur obiisse ex partu. Hæ rationes sunt eorum qui annos Bassiano tribuunt XLIII. Basis vero cui innotitur hac demonstratio est illa: Bassianum non Julia, sed Martia genitum. quam fuisse sententiam suam cum tot locis significet Spartianus, faciunt illi insignitam injuriam, qui cum illo expostulant, quod de XXX. annis vitæ Caracalli non dicat idem

cum Dione. *ἀνὸς αὐτῆς* enim loqueretur. Porro unde orta sint adeo discrepantes *ἡ ἀπόδοσις* super matrem tam illustri capitis, & utra verior sit sententia, omitto nunc pluribus explicare. Equidem vix adducor, ut Dioni, qui sæpe Bassianum vidit, & propius ac familiaris cum eo locutus est, ejus aetatem fuisse credam ignotam. Juvat quod fatetur Spartianus, cum Severus ad imperium accessit, & Bassianum & Geram teneræ aetatis fuisse: nam puerulos vocat in vita Severi.

GRUTERUS.

¹ Fuit male moratus, & patre duro crudelior.] Palatinus, ex patre dicitur, & cui & sui gratia.

SALMASIUS.

² Opera Romæ reliquit, thermas nominis sui eximias.] Aurelius Victor: *Ægypti sacra per eum deportata Romano, atque aucta urbs magno accessu via nova, & ad lavandum absoluta opera pulchri cultus.*

⁴ Quarum cellam solearem.] Scribit, *solearis*: ut à *dolium*, *doliarii*.

CASAUBONUS.

³ Thermas nominis sui.] Antoninianas. de quibus in Alexandro Lampridius.

⁵ Negant posse ulla imitatione qua facta est fieri.] Reg. voces solum transponit.

fieri. ¹ Nam & ² ex ære vel cupro ³ cancelli superpositi esse dicuntur, quibus cameratio tota concredita est: & tantum est spatium ⁴ ut id ipsum fieri negent potuisse docti mechanici. Reliquit & porticum patris nomine,

ponit: fieri qua facta est. melius, qua. *pro*, qua arte aut ratione.

SALMASIUS.

¹ Nam & ex ære vel cupro.] Idem Palatinus, vel cypro. cyprum vel cuprum, nam utroque modo dixerunt, quod nobis vulgo *cuire*. unde *acus cyprea*, in vita Aureliani, *acus ex cypro*. Marcellino *acus cyprea* dicitur. ita vocabant æs rubrum.

³ Cancelli superpositi esse dicuntur quibus cameratio tota concredita est.] Non hoc novum illo tempore aut mirum visum est in illius cellæ soliaris fabrica, quod tota ejus cameratio subterpositis cancellis esset imposita, sed tantum erat spatium ut vix fieri potuisse videretur. Cancellorum autem ejusmodi æreorum aut ferreorum quibus apsidæ & concamerationes confirmarentur, meminit non uno loco Anastasius Bibliothecarius in vita Pontificum. in Hadriano: Nam apsidam ejusdem Ecclesiæ cernens islem beatissimus Pontifex jam ruina vicinam existentem, cancellis ferreis eandem apsidam confirmari fecit, atque ita eam renovavit. idem in Hilario: in medio cancellis æreis & columnis cum fastigiis & epistylis, undique ornatum ex marmo & columnis Aquitanicis & Tripolitis & Porphyræicis. in Hadriano: ubi & deambulatorium scilicet solarium suum cum cancellis æreis nimis pulcherrime construxit. in Zacharia: & per ascendentes scias in superioribus super eandem turrem triclinium & cancellos æreos construxit. sed ibi cancelli ærei videntur alii ab illis cancellis qui concamerationem sustinebant, ut ii fere qui ad januas aut fenestras adponebantur. ut idem in eodem Zacharia: fecit autem à fundamentis Lateranensem porticum at-

que turrem ubi & portas æreas atque cancellos instituit & per figuram Salvatoris antefores ornavit. Cancellorum etiam argenteorum meminit in Sixto tertio: fecit altare pensantem libras quinquaginta, cancellos argenteos supra platonias pensant. libras trecentas, absidam super cancellos cum statua Beati Laurentii martyris argentea pensant. libras ducentas: ubi vides apsidam super cancellos. ut heic omnino sit legendum: Nam & ex ære vel cupro cancelli subterpositi esse dicuntur, quibus tota cameratio concredita est.

⁴ Ut id ipsum fieri negent potuisse docti mechanici.] Elegantior, & fortasse verior in optimo libro Palatino lectio: ut id ipsum fieri potuisse negent docti mechanici. docti mechanici, sunt mechanici. sic mechanarum institutor apud Solinum, ut nos apud illum auhorem dicitur sumus. sed & vetus editio lectionem illam retinet.

GRUTERUS.

¹ Nam vel ex ære vel cupro cancelli superpositi esse dicuntur.] Sic etiam Pal.

CASAUBONUS.

² Ex ære vel cupro.] Id est, ex ære Cyprio, vel ex alio ære

³ Cancelli superpositi esse dicuntur.] Posset intelligi aliquid simile loricis illis, quibus testa sua munire jubebantur lege divina Judæi. sed regius & Puteani scribunt, *suppositi*. probonisi malis, *subterpositi*. nam error ex affinitate illarum vocum.

⁴ Ut id ipsum fieri negent potuisse d.] Hoc est, negant se videre qua ratione id fieri potuerit, alioquin ineptum est negare fieri potuisse, quod videas factum.

nomine, quæ gesta illius contineret, & triumphos & bella. Ipse CARACALLI nomen accepit: à vestimento quod populo dederat demisso usque ad talos: (quod ante non fuerat) unde hodieque Antoniniana dicuntur

1 Gesta illius contineret.] Picta in parietibus. vide superius ad Severum.

2. A vestimento quod populo dederat.] Erat igitur hæc vestis urbanae multitudini communis cum militibus. nam iustos milites ea uti scribit Dio: qui pænula similem fuisse verbo indicat, cum *μαυδύλω* nominat. sic enim pænulam vertit, ut dicebamus ad Hadrianum. Lampridius quoque in Diadumeno pænulam appellat genus hoc indumenti. Alibi docemus plerasque omnes veterum vestes textura solum confici solitas sine operaturis ulla, & ut loquuntur Evangelista: *ὑφαντῆς δὲ ὅλων* at pænula ista diversi generis fuerunt: conficiebantur enim more hodiernarum vestium à pluribus pannis scissis primo, deinde confutis. propterea Dio, *καίτινα ἰδιῶν ἐνδύσιν βερβαρικῶς πρὸς κοίτην ἢ πρὸς τὸν ἑσπέρην ἐς μαυδύλω*.

3 Unde hodieque Antoniniana dicuntur Caracalla huiusmodi.] Aurelius Victor: Antoninus incognita manerum specie urbem Romanam alliciens, quod indumenta in talos dimissa largiretur, Caracalla dicitur: cum pari modo vestis Antoniniana nomen è suo daret. sic scribendus hic locus. eadem fere in Eusebii Chronico. Caracalla nomen simul cum veste excogitavit Bassianus: vel ex ea provincia venit unde missa vestes ista Romam. Victor alter: cum è Gallia vestem plurimam devexisset, talaresque Caracallas fecisset, coëgissetque plebem ad se salutandum induam talibus introire, de nomine huius vestis CARACALLA cognominatus est. Gallica igitur hæc vestis: putabam tamen verbis Dionis indutus, ex Oriente, non è Gallia Romam à Bassiano missas.

SALMASIUS.

3 Unde hodieque Antoniniana dicuntur Caracalla.] Volunt harum vestium & genus & nomen invenisse Antoninum. quod non puto. nam ex Gallia genus id vestis in Romanum solum invexit, easque primus talares fecit ad populi Rom. usum qui non nisi longis vestibus utebatur, cum in Gallia tales non essent. idque confirmat Victor. cum Gallia vestem plurimam devexisset, talaresque Caracallas fecisset, coëgissetque plebem ad se salutandum induam talibus introire, de nomine huius vestis Caracalla dictus est. neutrum igitur excogitavit Antoninus, nec nomen nec vestem. sed talares instituit, quæ antea talares non fuerant: nam unde id nomen vestis commensus esset Antoninus, quod neque Latinum, neque Graecum est, sed plane barbaricum? vestis igitur cum suo nomine jam in usu erat apud Gallos, ex quibus vestis formam sumpsit Antoninus, non illam ipsam licet erat inter Gallos, sed in ea aliquid mutavit, nomen ipsum tamen retinuit. sic igitur interpretor verba Spartiani. Ipse Caracalli nomen accepit à vestimento quod populo dederat demisso usque ad talos, quod antea non fuerat, unde hodieque Antoniniana dicuntur Caracalla huiusmodi, in usu maxime Romanae plebis frequentate. in quibus verbis valde velim observare illa, quod antea non fuerat, non enim heic significant, genus illud vestimenti non antea fuisse, sed non sic demissum usque ad talos, quemadmodum primus instituit Antoninus. quod convenit cum verbis Victoris, cum ait, vestem illam ex Gallia devexisse Antoninum talaresque Caracallas instituisse. nec vero licet hæc aliter accipere, & confirmat quod

uir caracallæ hujusmodi, 'in usu maxime Romanæ plebis frequentatæ. Idem viam novam munivit, quæ est sub ejus thermis, Antoninianis scilicet, qua pulchrius

quod sequitur: unde hodieque Antoniniana dicuntur caracallæ ejusmodi. Caracallæ ejusmodi, id est talares vel ad talos demissæ, quas instituerat Caracalla, eæque Antoninianæ proprie dicebantur, quod novum earum modum excogitasset Antoninus demittendo usque ad talos, quod antea non fuerat. Caracallæ postea clericis sunt assignatæ. Nam in passione Sancti Albani Caracalla clerici vestis appellatur: unde statim iussit milites eum inquirere: qui cum ad tugurium martiris pervenissent, mox se Sanctus Albanus pro hospite ac magistro suo ipsius habitu, id est caracalla qua vestiebatur indutus militibus exhibuit. Καρκαλλῶν Glossæ exponunt cucullam. Καρκαλλῶν, cuculla. Caracalla non erat proprie cuculla, sed palliolum cucullatum. nunquam enim Caracalla sine cuculla. D. Hieronymus de veste sacerdotali: & efficitur palliolum miræ pulchritudinis, præstrimens fulgore oculos, in modum Caracallarum, sed absque cucullis. mirum sibi videri scribit Jos. Scaliger animadvertionibus in Eusebium, palliolum ab Hieronymo vocari quod ad talos demissum fuisse dicit Spartianus. quasi Caracallas illas intelligat Hieronymus, quas talares instituit Antoninus, unde & Antoninianas eas sua ætate appellatas scribit idem Spartianus, & in usu maxime plebis Romanæ frequentatas. Caracallæ ante Antoninum nullæ talares. post Antoninum Caracallæ ejusmodi ad talos demissæ plebi tantum Romanæ usurpatæ, non jam sub Caracallarum nomine, sed Antoniniarum. at Caracallæ de quibus Beatus Hieronymus, erant palliola cum cucullis, qualia monachi & ἀσχηρῶν gerebant. ipse pallia vocat in vita Hilarion. omnes divitias suas ei reliqueris, Evangelium scilicet, & tunicam succam, cucullam &

palliolum. ibi palliolum intelligas licebit caracallam. ita forte vocat Cassianus de monachis Ægypt. & pallium angustum esse dicit, quo colla atque humeri ἀσχηρῶν tegebantur. non mirum igitur Caracallam ab Hieronymo comparari palliolo. Caracallæ autem cum cucullis, ut lacernæ cum pileis. Martialis:

Si possem, totas cuperem misisse lacernas.

Nunc tantum capiti munera mitto tuo.

Lacernæ quoque cum cucullis. idem in epigrammate cujus lemma: Cuculli Liburnici:

Jungere nescisti nobis ð stulte lacernas,

Indueras alias, exue Callainas.

Caracallas vero lacernis fuisse similes narrat Dio. Caraca pro caracallis putabam dici apud Anastasium de vitis Pontificum in Benedicto tertio: caraca de holovero cum chrysolazo, camifias albas sigillatas holofericas. & nos hodie casacam, pro caraca scilicet, appellamus. sed saraca vulgo legitur apud Anastasium, nec temere mutandum. saraca enim & sarica genus tunicæ, cujus mentio in veteri instrumento plenariæ securitatis, quod extat manuscriptum in ligni cortice in Bibliotheca regis: camisia tramofrica in cocco & prasino valente solidos tres semis, sarica prasina ornata valente solidos uno. & paulo post: sarica missicia cum manicis curtas, valente stiquas aureas duas. sarica ibi vocatur, quæ Anastasio saraca. verum hæc non sunt hujus loci.

CASA VBONVS.

1 In usu maxime Romanæ plebis frequentatæ.] Regius, in usum. Non damno: fortasse tamon scribendum, in usu maximo Romanæ plebi frequentatæ. purem ita verius.

2 Sed ejus thermis, Antoninianis scilicet.] Dele voces duas posteriores: sunt enim è glossa certissime.

chrius inter Romanas plateas non facile quicquam invenias. Sacra Ifidis Romam deportavit, & templum ubique magnifica eidem deæ fecit. Sacra etiam majore reverentia celebravit quam ante celebrabantur. In quo quidem mihi mirum videtur, quem ad modum sacra Ifidis primum per hunc Romam venisse dicantur, quum Antoninus Commodus ita ea celebraverit, ut & Anubin portaret, & paufas ederet: nisi forte

SALMASIUS.

1 *Et templum ubi magnifica eidem deæ fecit.* Nihil mutò. vetus tamen habet editio cum Palatino: & templum ubique magnifice eidem Deæ fecit.

CASAUBONUS.

2 *In quo mirum mihi videtur quemadmodum sacra Ifidis primum, per hunc Romam venisse dicantur.* Cum bona fide recitasset Spartianus, quod apud Marium Maximum, vel alium historicum legerat, de sacris Ifidis per Bassianum illatis: venit illi in mentem ejus quod in vita Commodi super iisdem sacris legerat, & ut videtur, scripserat etiam ipse, cum res illius in literas mandaret. Non extant hodie neque Marii Maximi, neque Spartiani scripta de Commodò: sed in ea quæ superest ejus principis vita, cujus auctor Lampridius, leguntur hæc verba, ex eodem, ut conjicio non temere Mario Maximo. *Sacra Ifidis coluit, ut & caput raderet, & Anubin portaret.* refellit hæc quod modo dicebatur de Caracall. *Sacra Ifidis Romam deportavit.* hanc igitur sententiarum contrarietatem sibi quoque animadvertens his verbis testatum voluit Spartianus: sed hanc objectionem diluere ipse mox conatur cum ait, *nisi forte iste addidit celebranti, non eam primum invenit.* neque video quicquam melius posse afferri: nisi fateri volumus aut Marium Maximum, (vel quicumque is fuerit, qui hoc primum scripsit) esse hallucinatum: aut Spartianum, cum ex illo superiora verba describeret,

mendoso usum codice: ubi perperam scripsisset librarius, *Sacra Ifidis Romam deportavit*: pro, *Sacra Ifidis Romam portavit*. qua lectione admitta nullus superest scrupulus. Non dubitamus ita hæc esse accipienda: neque assentimur amplissimo viro Petro Fabro, qui in tertio Semestrio de toto hoc loco aliter pronuntiat. Atqui retinent omnes membranz verba illa, vel potius periodos, quas putat ipse induci debere, ut alienas. Sed manifesto refellunt ejus sententiam Aurelii Victoris verba ista: *Ægypti sacra per eum deportata Romam.* Vides transcribere Victorem eundem auctorem cum Spartiano. quare de fide codicum hoc loco ne dubitari quidem potest.

3 *Ut & Anubin portaret, & paufas ederet.* De ritu portandi Anubin latius ad Commodum. Pro *paufa sederet*, placet viris eruditis scribi, *paufas ederet.* Sive hoc, sive illo modo legas, ab antecedenti consequens intelligi debet. nam hoc vult auctor: Basilianum etiam imperatorem, omnia tamen egisse quoties Anubin portaret, quasi unum ex Isiacis. Erat moris cum simulacra deorum portarent, certis locis interjungere. Philostratus in Apollonio Atheniensi sophista: *ἰτα φησὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ ὅτι ἐν Ἐλδούβῳ λεωφόρῳ ὄνομα τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς σκῆς. τῆ δὲ Ἐλδούβου ἱερᾶς, ἰτα δὲν ἐς αὐτὴν ἀγῶσι, ἐπεὶ αὐτὴν οὐκ ἔβουλον ἰδῆναι, οὐκ ἔβουλον ἰδῆναι, οὐκ ἔβουλον ἰδῆναι.* videntur Isiaci cum portandi simulacrum paufam facerent, dea hymnos cecinisse, aut nescio quid aliud egisse. hoc

iste addidit celebritati, non eam primus invexit. ¹ Corpus

se. hoc totum voluit significare Spartianus cum scriberet, Caracallum solitum *pausa sedere*, vel, *pausas edere*.

SALMASIUS.

3 *Ut & Anubim portaret, & pausa sederet.*] Nemini dubium esse potest quin sit legendum: *pausas ederet*. sic supra in eadem re, *pausas explere* dixit, ut ibi à nobis emendatum est ex veteri libro. hinc *pausarii* dicebantur qui *pausas* illas explerent in sacris Isidis, & Anubim portarent. vetus inscriptio:

PRO. SALVTE. DOMVS. AVGVSTÆ
CORPORA. PAVSARIORVM. ET
ARGENTARIORVM. ISIDI
ET. OSIRI. MANSIONEM
ÆDIFICAVIMVS.

Quæ inscriptio duas res nos docet, & corpus sive collegium *pausariorum* Romæ fuisse, & mansiones Isidi extrai solitas, in quibus, vel ad quas illæ *pausæ* fiebant. sed & *mansio* & *pausa* idem est. ne vero quis putet *pausarii* artifices, aut opifices fuisse quosdam, propter argentariorum nomen cum quibus junguntur in illa inscriptione. nam sic & *dendrophori* in aliis quam plurimis inscriptionibus cum *tignariis*, & *fabris* & *centonariis* junctim ponuntur. at si quis putet *dendrophoros* ita fuisse appellatos qui materiam ad bellicas machinas adveherent, in qua sententia video esse doctissimos hujus ætatis viros, nã ille multum fallitur. *Dendrophori* nomen religionis vel superstitionis. Cod. Theod. tit. de paganis & templis leg. xx. omniaque loca. quæ Erediiani, quæ *Dendrophori*, quæ singula quæque nomina & professiones gentili. i. e. trauerunt epulis vel sumptibus deputata, sicut est hoc errore submoto compendia domus nostræ suble. are. dicti autem *dendrophori*, qui in honorem alicujus Dei, ut *Bacchi* vel *matris Deum*, vel *Sylvani*, arbores stirpitus excisas per urbem humeris ferrent. Artemidorus lib. ii. cap. xlii. de *Baccho*: *ἄρβυρὸν ἢ τῶν*

ἡδῶν ἢ ἡυροσοφορεῖν, ἢ δένδροφορεῖν, ἢ ἀλλο π ἢ κεραιολομενων τὰ θεῶν παύται- ἴν πῦσι πονηροῦν τῶν δῆλων. hanc *δένδροφορέων* sic expressit vetus auctor poematis nondum editi:

Egyegios proceres currum seruare *Cybellæ*,
Quem traheret conducta manus *Megalensibus actis*,

Arboris excise truncum portare per urbem.

Attin castratum subito prædicere solem. in choro *Bacchico* *Bacchæ* solebant *ἡυροσοφορεῖν*, *Sylvanus* *δένδροφορεῖν*. Hinc *Dendrophorus Sylvanus*, in veteri saxo.

SYLVANO. DENDROPHORO. SACRVM
M. PUBLICIVS. HILARVS. MARGAR.

Q. Q. P. P. CVM LIBERIS. MAGNO.

ET. HERMONIANO. DENDROPHORIS.

Virgilius:

Et teneram ab radice ferens *Syluane* compressum.

sed hæc alias. *pausarii* igitur erant qui in portando *Anubi* omnes *pausas* edidit consuetas in *Isidis* sacris explebant.

GRUTERUS.

4 *Et pausas ederet.*] Ita rursus scribere libuit, suggerente *Palatino*, quamvis ipse unita dictione, *pausa sederet*.

5 *Nisi si forte iste addidit celebritati, non eam primus.*] Repræsentavi quod erat in *Pal.* & præferendum profecto aliarum membranarum scripturæ: utique cum non discedat à lectione olim vulgatorum, quam additione syllabæ si.

CASAUBONUS.

5 *Nisi forte iste addidit celebritati, non eam primus invexit.*] *Regius* & *Puteani* pluribus verbis idem dicunt: nisi quod iste addidit solennitati seu celebritati: non quod eam pr. in.

1 *Corpus ejus Antoninorum sepulcro illatum est.*] *Aurelius Victor*: *Corporis reliqua in clivum publico relata Romam: atque*

Zz, 5 intræ

10 pus ejus Antoninorum sepulchro illatum est, ut ea sedes reliquias ejus acciperet quæ nomen addiderat. Interest scire quemadmodum novercam suam Juliam uxorem duxisse dicatur. Quæ quum esset pulcherrima, & quasi per negligentiam se maxima corporis parte nudasset, dixissetque Antoninus, *Vellem, si liceret*: respondisse fertur, *Si libet, licet. An nescis te imperatorem esse, & leges dare, non accipere?* Quo audito, furor inconditus ad effectum criminis roboratus est: nuptiaque eas celebravit³ quas si sciret se leges dare, verè solus prohibere debuisset. Matrem enim (non alio dicenda erat nomine)⁴ duxit uxorem, ad parricidium junxit incestum: siquidem eam matrimonio sociavit cujus filium nuper occiderat. Non ab re est etiam diasyrticum quiddam in eum dictum addere.⁶ Nam

quum

inter Antoninos fuerat a sunt. vide ad Severum.

1 Et quasi per negligentiam se maxima corporis parte nudasset.] Victor: cum illa factiosior, aspectui adolescentis, presentia quasi ignara, semet dedisset, intecto corpore.

3 Quas si sciret se leges dare, verè solus prohibere debuisset.] Mutanda distinctio, sic: q. si sc. se leges dare verè, s. p. d. nam rò verè jungendum cum verbo sciret. ita erit optima sententia.

4 Non alio dicenda erat nomine.] Hoc ideo adjicit, quia re vera non mater, sed noverca fuit.

SALMASIUS.

2 Respondisse dicitur, si libet licet.] Aurel. Vict. Schotti hac parte qua rem eandem narrat, corruptissimum, sic emendamus, & interpunctione vitiosum, & lectione: namque Juliam novercam, cujus facinora supra memoravi, forma captus conjugem affectavit; cum illa factiosior, aspectui adolescentis presentia quæ si ignara semet dedisset intecto corpore, asserenti que, *vellem si liceret, uti petulantius mulier, quippe quæ pudorem velamento exuerat, respondit, si libet, plane licet. comparat licet inter se contextum vulgati*

Victoris & hanc emendationem, & quid præstiterim deprehendes.

5 Duxit uxorem, ad parricidium junxit incestum.] Duxit uxorem & ad parricidium junxit incestum.

6 Nam quum Germanici & Parthici & Arabici & Alamannici.] Non quæquam antiqua mentio Alamannorum in historia Romana, aut quo tempore cœperit. sed manifesto hæc Alamannos à Germanis diverfos facit. nam Antoninus Germanicus & Alamannicus dictus, non *Germanicus*, vel ex eadem gente, utpote qui patre adhuc vivente Germanicus vocaretur. at post mortem patris devictis Alamannis Alamannici nomen assumpsit quod antea non habuerat. Germaniæ igitur populus, Alamanni & vetustior, quam quidam putant, qui postea toti Germaniæ nomen dedit. & sic pro Germanis Alamanni dicti. quando id primum factum, obscurum est. Flavii Vopisci tempore jam tunc Alamanni dicebantur Germani. cujus hæc sunt verba in Proculo: nam Alamannos qui sunt ad huc Germani dicebantur, non sine gloria splendore contrivis. non putavit Vopiscus,

quum Germanici & Parthici & Arabici & Alemannici nomen ascriberet (nam Alemannorum gentem devicerat) Helvius Pertinax filius Pertinacis dicitur joco dixisse, *Adde si placet etiam GETICUS MAXIMUS*, quod Getam occiderat fratrem, & Gotti *Getæ* dicerentur: quos ille dum ad Orientem transit, tumultuariis præliis devicerat. Occidendi Getæ multa prodigia extiterunt, ut in vita ejus exponemus. Nam quamvis prior ille è vita excefferit, nos tamen ordinem sequuti sumus, ut qui & prior natus est & prior imperare cœperat, prior scriberetur. ³ Eo sane tempore quo ab

EXER-

scus, ut perperam censet vir doctissimus, Alamannorum gentem sive nomen non fuisse notam ante Probi tempora. nec memoria lapsus est, sed hoc vult, Probi temporibus nondum Germanos in Alamannorum nomen concessisse. nam jam antea noti Alamanni, ut hæc Antonini declarat historia. sed non tam lara eorum appellatio, ut qui non pro totis Germanis sed pro quadam Germanorum gente acciperentur. latior alio in tempore erit de his dicendi locus.

¹ Germanici & Parthici & Arabici.] Et heic consentiunt veteres libri in conservanda illa scripturâ, cujus non semel alibi mentionem fecimus in superioribus: *Germani & Parthici & Arabici.*

² Nam Alemannorum gentem devicerat.] Victor Schorlthi: *Alemannos gentem populosam ex equo mirifice pugnans prope Mœnum amnem devicit. populosa illa gens omni postea Germaniæ nomen dedit, atque etiam nunc ex equo mirifice pugnat.*

CASaubonus.

² Nam Alemannorum gentem devicerat.] Hæc est antiquissima Alemannorum in historia Rom. mentio: nam id nomen ante hæc tempora obscurum, aut penitus ignotum, ne tum quidem in magna celebritate versa-

batur: quare scribit Flavius Vopiscus in Proculo tyranno: *Nomihil tamen Gallis profuit: nam Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non sine gloria splendore contrivit.* Putavit Vopiscus non innotuisse Alemannorum gentem, sive potius nomen, ante Probi tempora: in quo etsi lapsus est memoria Vopiscus, ut hæc historia demonstrat; ex eo tamen colligas recte quod modo dicebamus, ipsius Vopisci ævo notissimi erant Alemanni: de quibus multa Ammianus Marcellinus in Constantii rebus, & sequentium Augustorum. De victoria Caracalli sic Aurelius Victor: *Alemannos gentem populosam, ex eo mirifice pugnans prope Mœnum amnem devicit.*

SALMASIUS.

³ Eo sane tempore quo ab exercitu Augustus appellatus est.] Hanc fabellam supra confutavimus, & ostendimus Antoninum vivente & consentiente patre jam multo ante à militibus Augustum fuisse appellatum, & hoc nomen cum patre & minore fratre usurpasse. quod autem heic dicitur Severum animo voluisse ut & filium Antoninum occideret: id quidem verum est & à Dione scriptum, sed minime propter Augusti appellationem invito patre receptam & à militibus ei delatam. longe magis scelestum scelus Antonini. nam pa-

treca

exercitu appellatus est Augustus vivo patre, quod ille pedibus æger gubernare non posse videretur imperium, contufis animis militum & tribunorum, Severus dicitur animo voluisse, ut & hunc occideret, nisi repugnassent præfecti ejus graves viri. Aliqui contradicunt, præfectos voluisse id fieri, sed Septimum noluisse, ne & severitas illius crudelitatis nomine inquinaretur: & quum autores criminis milites fuerint, adolescens stultæ temeritatis pœnas lueret tam gravis supplicii titulo ut à patre videretur occisus. Hic tamen omnium durissimus, & ut uno complectamur verbo, ¹ parricida & incestus, patris & matris & fratris inimicus, à Macrino qui eum occiderat, timore militum, ac maxime prætorianorum, inter deos relatus est. Habet templum, habet salios, habet sodales Antoninianos, qui Faustinae templum & divale nomen eripuit: certe ² templum quod ei sub Tauri radicibus fundaverat olim maritus Antoninus, in quo postea filius hujus Bassiani Heliogabalus Antoninus sibi vel ³ Jovi Syrio, vel Soli (incertum enim id est) templum fecit.

rem occidere voluit. quo tempore dicitur agitasse Severus an illum interficiendum curaret, sed pugnanti- bus præfectis gravibus viris impunitatem crudelissimi facinoris eidem indulgisse: hoc scribit Dio, & nos supra tetigimus. Fallaces igitur hoc loco Latini Historici, falsique.

¹ Nisi repugnassent præfecti.] Palatinus: nisi pugnaissent.

² Parricida & incestus, patris, & ma-

tris, & fratris inimicus.] Idem liber: Parricida & incestus, patris, matris, fratris inimicus. quod asyndeton nescio quo modo magis placet, & vibrantius videtur.

CASAUONUS.

³ Templum quod ei sub Tauri radicibus fundaverat olim maritus.] Narrat historiam Capitolinus in Marco.

⁴ Jovi Syrio vel Soli.] Vide ad Heliogabalum.